

Upravništvo: Ljubljana, Knafljeva 5
— Telefon št. 3122, 3123, 3124,
3125, 3126.

Insertni oddelki: Ljubljana, Selen-
burgova ul. — Tel. 3492 in 2492.

Podružnica Novo mesto: Ljubljanska
cesta št. 42.

ZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase
iz Kr. Italije in inozemstva ima

l'Unione Pubblicità Italiana S.A.,
Milano

JUTRO

PONEDELJSKA IZDAJA

Uredništvo:
Ljubljana, Knafljeva ul. 5. Telefon
št. 3122, 3123, 3124, 3125 in 3126
Ponedeljska izdaja »Jutra« izhaja
vsak ponedeljek zjutraj. — Na-
roča se posebej in velja po pošti
prejemana Din 5.—, po raznašal-
cih dostavljena Din 6 mesečno.
Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po
tarifu.

UNICA RAPPRESENTANTE
per le inserzioni dal Regno d'Italia
e dall'estero è
l'Unione Pubblicità Italiana S.A.,
Milano

Kralj in Cesar je imenoval vojvodo Spoletskega za hrvatskega kralja

Duce in poglavnik dr. Pavelić sta ob navdušenih manifestacijah množic podpisala pogodbo o mejah, o jamstvih in o vojaškem sodelovanju ter protokol o začasnih veljavnosti dosedanjih pogodb

RIM, 18. maja. ir. Že včeraj, ko je prispela vest, da pride v Rim odposlanstvo iz Hrvatske pod vodstvom poglavnika dr. Pavelića ponuditi savojskemu domu Zvonimirovo krono, se je Rim pripravil na ta zgodovinski dogodek. Davi je bil ves v zastavah in ogromne množice ljudstva so se zgrnile na ulice in trge. Na Beneškem trgu se je zbralo nad 100.000 ljudi. Ves Rim je vedel, da bo danes imenovan nov Savojski vladar hrvatske kraljevine in da bodo podpisane pomembne pogodbe o bodočem političnem, gospodarskem, vojaškem in kulturnem sodelovanju med obema narodoma ob Jadranu.

Sprejem v Rimu

Ob 9.30 je prispel posebni vlak s hrvatskim odposlanstvom na postajo Ostiense, kjer so odposlanstvo sprejeli zastopstvo dvora, Duce, zunanji minister grof Ciano in drugi člani vlade ter guverner in drugi dostojanstveniki Rima. Poglavnik dr. Pavelić je pregledal častno četo, nakar se je hrvatsko odposlanstvo s dvornim spremstvom odpravilo v vilo »Madama« na pobočju Marijevega griča.

Poklonitev Kralju in Cesarju

Poldrugo uro pozneje se je delegacija z dvornimi kočijami odpeljala na Kvirinal, kjer jo je ob 11.30 sprejel načelnik dvornega ceremonijala. Nekaj trenutkov pozneje so se zbrali v prestolnici dvorani Kralj in Cesar, ki je stopil na prestol ter drugi člani dvora. Poleg vladarja sta bila prisotna princ Piemontski in vojvoda Spoletski. Navzoča sta bila tudi Duce in zunanji minister grof Ciano.

Vojvoda Spoletski — hrvatski kralj

Takoj zatem je stopila v dvorano hrvatska delegacija. Dr. Pavelić se je globoko priklonil pred vladarjem in ga prosil, naj izvoli sprejeti hrvatsko krono ter določi princa Savojskega kraljevskega doma, ki naj bi postal hrvatski vladar in nositelj tisočletne krone kralja Zvonimira. Kralj in Cesar je določil za hrvatskega kralja vojvodo Spoletskega.

Poklonitev v Pantheonu

Hrvatska delegacija se je nato odpravila v Pantheon, kjer je položila velike vence s hrvatskimi trobojnicami na grobove italijanskih vladarjev. Nato se je odpeljala med spalirjem navdušenih množic v Beneško palačo.

Podpis pogodb

V svoji delovni dvorani je Duce v navzočnosti zunanjega ministra grofa Ciana in drugih osebnosti sprejel člane hrvatskega odposlanstva. Duce in poglavnik dr. Pavelić sta nato po kratkem razgovoru podpisala pogodbe o novi ureditvi meja in odnošajev med kraljevino Italijo in kraljevino Hrvatsko. Podpisane so bile:

1. Pogodba o mejah kraljevine Italije in kraljevine Hrvatske, ki obsega tri člene in določa v glavnih potezih potek novih meja. Njihovo podrobno določitev bo izvedla posebna mešana komisija.

2. Pogodba o vojaškem sodelovanju med Italijo in Hrvatsko, ki obsega štiri člene.

3. Pogodba o jamstvih in sodelovanju Italije in Hrvatske, ki obsega 6 členov.

4. Protokol o začasnih veljavnosti dosedanjih pogodb, sklenjenih med Italijo in bivšo kraljevino Jugoslavijo, ki bodo veljale med kraljevino Italijo in Hrvatsko, dokler se vsa ta vprašanja ne uredi s posebnimi pogodbami.

Objavljeno je bilo tudi pismo poglavnika Pavelića, s katerim je odgovoril na pismo Duceja glede postopanja s hrvatskimi manjšinami na ozemlju, ki pripada Italiji.

Po podpisu pogodb in protokola sta se Duce in poglavnik še nekaj časa razgovarjala. Množice, ki so bile zunaj na trgu, so prireale ves čas ogromne manifestacije, tako da sta se morala Mussolini in dr. Pavelić štirikrat pojaviti na balkonu.

Zvečer ob 22. uri zapusti hrvatska delegacija Rim in se vrne v Zagreb.

Svečan sprejem v Trstu

Trst, 17. maja s. Zvečer ob 19.50 je dopel z avtomobil v naše mesto poglavnik hrvatske države dr. Ante Pavelić skupno z drugimi člani hrvatske delegacije, ki je na poti v Rim, da zaprosi Njegovo Veličanstvo Kralja in Cesarja za določitev Savojskega princa, ki bo prevzel hrvatsko krono. Delegacijo spremlja italijanski odpravnik poslov v Zagrebu comm. Casertano.

Vest, da prispe v Trst predstavitelj hrvatskega naroda, se je v prvih popoldanskih urah razširila po vsem mestu in množice meščanov so se začele zbirati ob cestah, ki vodijo na glavno postajo. Na trgu pred kolodvorom in v ulici Kraljice Jelene pred postajo se je razvnel bataljon vojaštva z godbo. Daje so se tu zbrali predstavitelj Stranke in zastopstvo vseh njenih organizacij med njimi tudi mladinske organizacije z godbo. Vse hiše v ulicah, ki vodijo na postajo, so bile okrašene z zastavami. Ob 18.30 je prispelo iz Rima posebno italijansko odposlanstvo, ki naj sprejme odlične goste. V odposlanstvu so markiz Pallavicino, ceremonijalni mojster na dvoru, polkovnik Cordero di Montezemolo, vojni adjutant Kralja in Cesarja comm. Panza, podnačelnik ceremonijala Zunanjega Ministrstva in drugi. Na postaji so se zbrali najvišji predstavniki civilnih, vojaških in političnih Oblasti tržaške pokrajine, na čelu jim podprefekt, poveljnik tržaške vojaške obrambe, mestni župan, zvezni podtajnik Stranke z vsemi člani Strankinega Direktorija, provincialni predsednik in poveljnik tržaške zone Crnih Straž.

Ob 19.50, ko so se člani italijanskega odposlanstva in predstavitelj Oblasti zbrali na trgu pred postajo, je prispel avto z Antonom Pavelićem. Poglavnik, oblečen v vojaško uniformo, je naglo stopil iz avtomobila, medtem ko so zastopniki Oblasti brž pohiteli nasproti in mu izrekli dobrodošlico ob prihodu na italijanska tla. Svečano so zadonele trobente, bataljon je izkazal vojaške časti in godbe so zaigrale obe himni. Po medsebojnem predstavljanju je poglavnik z ostalimi člani delegacije, ki so oblečeni v narodne kroje, obšel častno četo in krenil nato v kraljevski salon na postaji.

Množica, ki je bila zbrana na trgu pred postajo, je prirejala ovacije, vihtela prapore in obspavalala goste s cvetjem. Notranost postaje je bila umetno okrašena. Okrasne rastline, cvetje, zastave, italijanske in hrvatske trobojnice so dajale postaji svečan videz. Potem ko se je poglavnik s člani delegacije poslovil od tržaških predstavnikov, je stopil v spremstvu rimskega odposlanstva na vlak, ki je goste točno ob 21. uri odpeljal proti Rimu. Sopotniki in železničarji so priredili odličnemu gostu novo prisrčno manifestacijo.

Prvi odmev v Rimu

Rim, 18. maja. s. Tukajšnji politični krogi in vse italijansko ljudstvo so z veliko radostjo in živim navdušenjem sprejeli vest o prihodu v italijansko prestolnico hrvatskega poglavnika Pavelića, ki bo ponudil hrvatsko krono princu iz Savojske hiše. Merodajni italijanski krogi izjavljajo, da bodo dinastične vezi še bolj ojačile prijateljstvo med državami osi in hrvatsko državo v okviru novega evropskega reda.

Države, ki so že priznale samostojno Hrvatsko

Zagreb, 18. maja. ir. Tedensko uradno glasilo Ustaše poudarja, da bo Hrvatska ostala trajno hvaljena onim prijateljskim državam, ki so kot prve priznale novoustanovljeno neodvisno Hrvatsko. Doslej so novo državo priznale Italija, Nemčija, Madžarska, Slovaška, Bolgarija in Rumunija.

Prvo hrvatsko odlikovanje: red Krone kralja Zvonimira

Zagreb, 17. maja. s. »Službene novine« objavljajo ukaz, ki ga je podpisal poglavnik dr. Pavelić in ki se tiče ustanovitve reda Krone kralja Zvonimira. Ukaz obsega sedem členov, ki določajo posamezne stopnje prvega hrvatskega reda. Zvezda reda Krone kralja Zvonimira je srebrna z osmimi kraki. V središču ima medaljon s hrvatskimi barvami, s krono kralja Zvonimira, z napisom: »Za dom spremni« in z datumom 10. 4. 1941. Obdaja jo zlati krog, v katerem je tudi črka U (Ustaši). Odlikovanje prve stopnje tega reda je podobno zvezdi, samo da je nekoliko manjše. Druga stopnja se razločuje od prvih dveh, da ima namesto srebrne zapone beli trak. Tretja stopnja obstoji iz srebrne zvezde z osmerimi kraki in brez traka. Red četrte stopnje je še manjši po obliki. Odlikovanci prvega, drugega in tretjega razreda bodo imeli pravico do naslova vitez. Vrhovni načelnik reda je poglavnik. Drugi ukaz določa ustanovitev reda zaslug za narod in Hrvatsko državo. To odlikovanje bo podeljeval poglavnik.

Zadovoljstvo v Bolgariji

Sofija, 18. maja. s. Vest, da je bila krona nove hrvatske države ponudena enemu izmed princev Savojske hiše, je vzbudila v bolgarski javnosti veliko zadovoljstvo. Časopisi naglašajo, da je s tem zagotovljena srečna bodočnost hrvatskega naroda, ki se bo vedno zavedal, da je svojo svobodo dolžan zmagovitemu orožju osnih sil, ki so zdrobile tuji jarem.

Kralj in Cesar spet v Rimu

Vladar je z obiskom ranjencev v tiranski bolnici zaključil svoj obisk v Albaniji ter se vrnil v Rim

Tirana, 17. maja. s. Kralj in Cesar je danes zaključil svoj obisk na albanski fronti in v Črni gori. Odpotoval je z letališča v Tirani, kjer so ga pred sedmimi dnevi prvič sprejeli in navdušeno pozdravile Oblasti in albansko ljudstvo. Slovo od velikega vladarja je bilo prav tako presrečno, kakor je bil presrečen njegov odhod. Prav kakor ob prihodu, so se tudi zdaj zbrale na ulicah

in trgih velike množice ljudstva, ki je svojemu vladarju izražalo s ploskanjem in vzkliki vdano ljubezen. Ta prvi kontakt Kralja in Cesarja z albanskim narodom, ko si ga je pred dvema letoma izvolil za svojega vladarja, je imel izrazito vojaški značaj. Po dveh letih discipliniranega in vneta dela je mogla Albanija občutiti, kakšne možnosti se ji odpirajo v bodočnosti pod okri-

Duce za gospodarsko in kulturno povzdigo Ljubljanske pokrajine

Po odločitvi Duceja se bo takoj pričelo z delom za modernizacijo cestne mreže, Ljubljana pa dobi poleg moderno opremljene bolnice in klinike, tudi vse potrebne vseučiliške zavode, ki bodo najmodernejše opremljeni

Vest, da je Duce odredil takojšnje dovršitev vseučiliških zgradb in paviljonov v Ljubljanski bolnici, je vzbudila med vsem prebivalstvom Slovenije čustva globoke hvalečnosti, ker potrjuje voljo Duceja fašistične Italije, da se pospešita kultura in skrbstvo za socialne potrebe tega področja. Novi kirurški paviljon državne bolnice je čakal pet let, da dobi potrebno opremo in zaradi tega ni mogel biti uporabljen, medtem ko so bili ostali prostori bolnice tako napolnjeni, da sta v isti postelji ležala po dva bolnika. Sedaj se bo število postelj povečalo tako, kakor odgovarja potrebam. Preskrbljeno bo za vseučiliško kirurško kliniko, s čimer bo odpravljena druga važna pomanjkljivost. Ljubljansko vseučilišče ima pet fakultet: filozofsko, pravno, teološko, medicinsko in tehnično. Dela, ki so v sedanjem načrtu, se tičejo raznih sekcij tehnične fakultete; zlasti gre za kemični, mehanični in mineraloški institut, ki se bodo dovršili bodisi z dograditvijo poslopij, bodisi z instalacijo njih naprav. Tako bo ljubljanska univerza dobila institute, ki sodijo med najmodernejše in najvažnejše zavode te vrste v Evropi.

Ob tej priliki moramo izraziti globoko zahvalo Visokemu Komisarju Ekscelenci Emiliju Grazioliu, ki je ne samo pokazal polno razumevanje za potrebe Ljubljanske pokrajine, marveč se tudi nemudoma zavezal na merodajnem mestu, da se napovedana dela takoj prične.

Rim, 18. maja. V zvezi z včerajšnjim sprejemom Visokega Komisarja Emilia Graziolia pri Duceju piše današnji »Piccolo« v poročilu iz Ljubljane pod naslovom: »Iskreno zadovoljstvo slovenskega ljudstva« naslednje: Vest o naredbi, ki jo je dal Duce Visokemu Komisarju Ljubljanske pokrajine za takojšnji pričetek del za dovršitev univerze, ureditev cestnega omrežja in za novo bolnico, je bila snoči v večernih izdajah listov objavljena z velikim podarkom, ter je bila sprejeta od prebivalstva z najiskrenejšim zadovoljstvom in hvaležnostjo Duceju, ki je po dokazu svoje naklonjenosti in velikega razumevanja za lokalne potrebe, ki ga je podal že z Dekretom o aneksiji hotel

dati novi pokrajini Italije nov dokaz v tem smislu.

List poudarja dalje, da je bilo doslej osrednje posloplje univerze, zlasti pa tudi tehnična fakulteta, neprimerna svojim svrham. Več let je poteklo, preden je bilo mogoče pričeti z deli za kemični institut za rudarski oddelek, mehanični institut itd. in so se dela nadaljevala zelo počasi, vojna pa jih je popolnoma ustavila. Tudi ni bilo mogoče dovršiti zgradbe vseučiliške knjižnice, ki obsega 300.000 knjig, kakor tudi ne del za medicinsko in kirurško kliniko.

Cestna mreža v Ljubljanski pokrajini je bila doslej v zelo slabem stanju in to stanje je oviralo razvoj trgovskega prometa in kmetijstva. List poudarja nato že znano dejstvo, da sta morala v bolnici zaradi prenapolnenosti ležati po dva bolnika v eni postelji. Kapaciteta te bolnice in njenih oddelkov, zlasti kirurškega, je povsem neustrezajoča potrebam. Bolnica v nobenem oziru ne odgovarja potrebam omikanega sodobnega mesta, kakršno je Ljubljana.

Vztrajen junaški odpor na Ambi Alagiju

Zaradi pomanjkanja in velikih izgub postaja borba vedno težja — Letalski napadi na Tobruk in Sollum, kjer je bilo ujetih mnogo sovražnikov

Glavni stan Oboroženih Sil je objavil dne 18. maja naslednje 347. službeno vojno poročilo:

V severni Afriki je dosegel naš odpor na sovražne napade na odseku pri Sollumu popoln uspeh. Sovražnik je bil prisiljen k umiku. V naše roke je prešlo mnogo ujetnikov in vojnih potrebščin. Skupine naših letal so bombardirale oporišče Tobruk ter obrambne naprave, zbirajoče se čete in motorizirane oddelke na področju vzhodno od Solluma. V letalskih spopadih so bili sestreljeni en bombnik in dva sovražna lovca. Na Egejskem morju so sovražna

letala napadla otok Rodos, povzročila pa so le malo škode.

V vzhodni Afriki se na Ambi Alagiju nadaljuje vztrajen odpor preživelih branilcev, ki so pod neposrednim vodstvom Nj. Kr. Vis. Aostskega vojvode dovršili silna junaška dela v okoliščinah, ki postajajo od ure do ure težje zaradi pomanjkanja sredstev, izgub in zaradi tega, ker ni mogoče spraviti na varno in negovati ranjence. V Gala Sidamu je bil odbit neki sovražni napad. Na drugih odsekih bojišča se položaj ni spremenil.

Nemško vojno poročilo

Berlin, 18. maja. (DNB). Nemško vrhovno poveljstvo poroča:

Vojna letala so uničila v Kanalu dve sovražni ladji s skupno 5.500 tonami ter poškodovala v teku noči štiri nadaljnje tovrstne ladje. Razen tega so bili letalski napadi na luke v južni in južnozahodni Angliji. V zračnih borbah nad južno Anglijo so bila tri sovražna lovka letala sestreljena.

V Severni Afriki se je angleški protinapad pri Tobruku, ki ga je podpiralo topništvo in oklopni oddelki, zlomil v ognju topništva nemškega afriškega zbora. Nemško-italijanske sile so pri protinapadu ujele večje število sovražnikov. V zadnjih borbah pri Sollumu in pred Capuzzom smo zaplenili štiri sovražne tanke in več drugega orožja ter ujeli nekaj sovražnih vojakov. Sovražnik je ušel v raznih krajih za-

Obnova odnošajev med Rusijo in Irakom

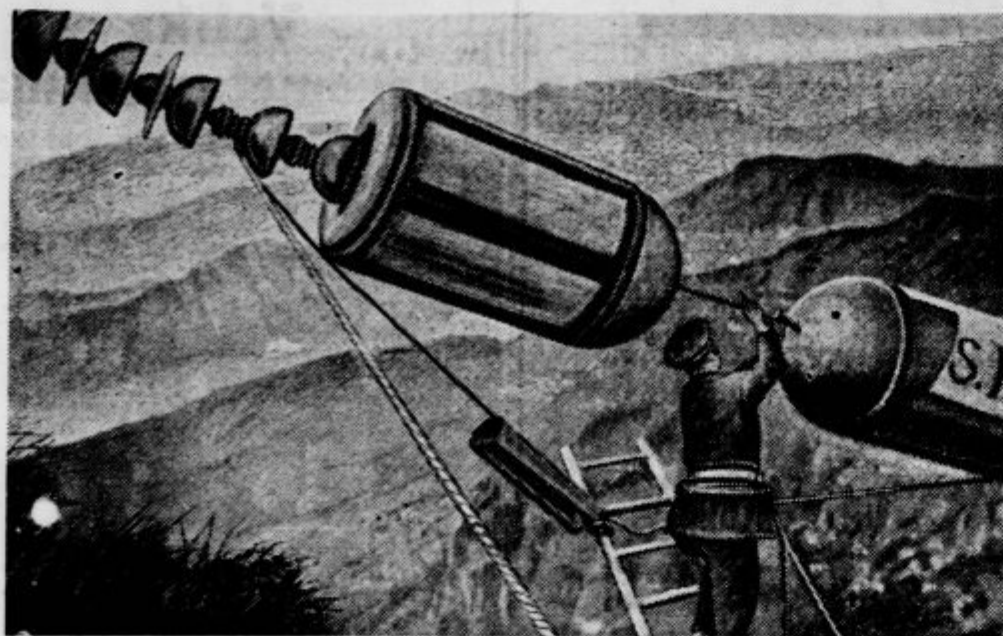
Moskva, 18. maja. s. Kakor javlja rusko uradno poročilo, sta dne 16. t. m. v Ankari sovjetski poslanik Vinogradov in iraški poslanik pri turški vladi Gailani izmenjala note, s katerimi se vzpostavljajo diplomatski, konzularni in trgovinski odnošaji med Sovjetsko Zvezo in Irakom.

Berlin, 18. maja. ir. Ruski veleposlanik pri nemški vladi Dekanov se je iz Moskve zopet vrnil v Berlin.

Elektrika in sodobna kultura

Naj bo govora o kameni, bronasti ali železni dobi človeške zgodovine, nehoti vidimo velik vpliv tehnike na civilizacijo. V novejši dobi sta bila za kulturni napredek človeštva ogromne važnosti smodnik in parni stroj. V najnovejšem času je to vloga prevzela elektrika. Brez nje bi ne bilo aluminija in magnezija, potemtakem tudi ne avtomobila in letala, ki se nepoučeni človeku lahko zdita izrazita predstavnika naše dobe. Elektrika je danes univerzalna energija. Lahko jo preoblikujemo v razne vrste energije in to mnogo hitreje in učinkoviteje kakor drugo energijo, ki jo danes poznamo. Elektriko uporabljamo za razsvetljavo, za ogrev, za mehanično in kemično energijo. Visoka napetost in trofazni tok sta ne samo omogočila velikanjsko osredotočenje električne proizvodnje, ampak tudi njeno gospodarsko razdelitev na največja preostanstva. Elektrika ima torej lastnost odlične koncentracije in lahke razporeditve. Je najzahtevnejša za našo stoletje. Za dokaz temu naj služi ugotovitev, da od celotne količine elektrike 99 odstotkov njene proizvodnje pripada temu stoletju.

Elektrika ima dandanes svoj delež v celotnem gospodarskem, javnem, zasebnem in kulturnem življenju. Izzvala je celo sprejetje novih zakonov. Posebna značilnost tega zakonodajstva je v prvi vrsti v splošni koristnosti elektrike v podrejanju ko-

Nella Svizzera raccolgono la elettricità per domare i lampi — V Svici nabirajo elektriko s posebnimi aparati za krotenje bliska

laci. Posledica tega so ogromne spremembe v svetovnem gospodarstvu.

Pravo revolucijo je napravila elektrika v strojni industriji in v stavbarstvu. Električni motorji so dali nov razmah parnim turbinam in kotlom, ki danes nesorazmerno hitreje obratujejo kakor v prejšnjih časih. Elektrika pomeni novo dobo v industriji, ker stroje danes skoraj izključno poganjajo različni elektromotorji. Omogočila je gradnjo ogromnih jezer in pregrad umetnih jezer, ki se prelivajo drugo v drugo, dolgih predorov za podzemne železnice, tramvaje, ki drve po mestnih ulicah, in drugih pridobitev novejšega časa.

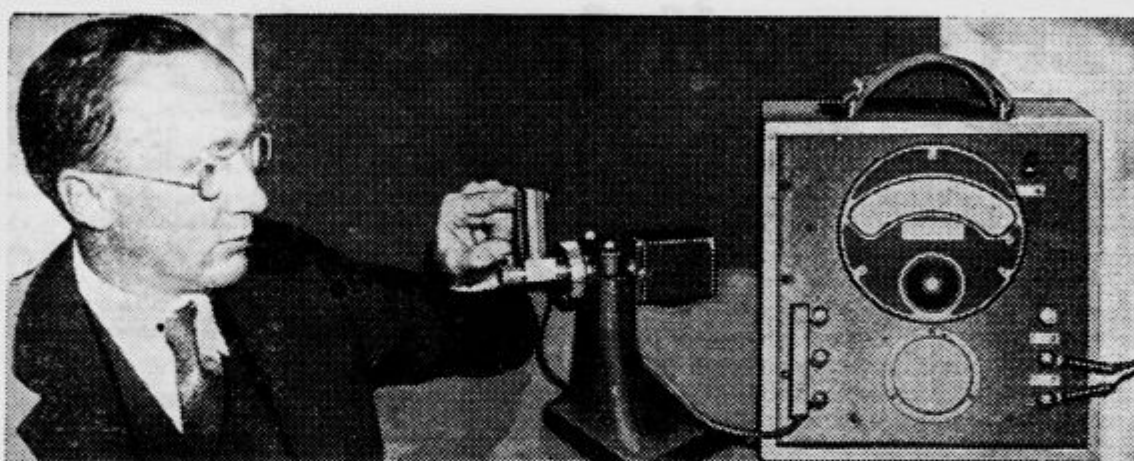
Zelo je elektrika izpremenila kmetijstvo. Svinje dandanes hranijo v naprednih deželah s krompirjem, ki se kuha s pomočjo električnega toka. Električni tok služi kmetu pri molži krav, pospešuje rast cvetja in povrtnine v toplih gredah, s pomočjo inkubatorjev valijo piščance in razsvetlujejo kokošnjake. Na rižnih poljih na Japonskem s pomočjo električne svetlobe love in uničujejo ponoči mrčes. Oplajanje sadnega drevja pospešujejo z električno svetlobo, tako, da čebele tudi ponoči izletajo in nabirajo med.

Lahka in vsem pristopna uporaba električne energije za razsvetljavo je izpremenila kulturni lik našega časa. Kakšna bi danes bila film in gledališče brez električne razsvetljave? Električna energija v krenatoriju je mejnik našega pozemskega življenja. Kulturni pomen elektrike najlaže vidimo na vasi. Električna razsvetljava v hiši in na ulici je iz temeljev spremenila vaško življenje. Vzemimo za primer samo radijski aparat. Koliko razvedrila, zabave in pobud je prinesel na deželo! S kakšno nestrpnostjo kmet čaka napoved vremena v času žetve. Pomisliti moramo, kolikšen pomen ima telefonska zveza vasi z mestom.

Elektrika je pridrila tudi v umetnost in literaturo. Večini je znana apoteoza električne žarnice v Čapkovski drami »RUR«. Kaj naj rečemo o vodometih, iluminacijah izložb, o razsvetljevanju monumentalnih zgradb z reflektorji? Ali to ni umetnost? Dandanes je osvetljevanje čisto nova umetniška panoga. Ali plošče, posnete po električnem toku, filmi, zvočni filmi in električni klavirji ne pospešujejo razvoja glasbenih reprodukcij in ali ne oblikujejo umetniških zahtev in okusa ljudi?

Vsi vemo, kolikšen vpliv ima elektrika na kemijo, na prirodno znanost in medicino. Ali niso to zadostne priče o pomenu elektrike za današnje kulturno življenje?

Elektrika pa lahko sproži tudi nekatera težka vprašanja. Dosledna elektrifikacija na primer zadaje mnogo resnih tehničnih in gospodarskih skrbi. Navadno se pri počasni amortizaciji vloženega kapitala predpostavlja, da se gospodarski pogoji med amortizacijsko dobo ne bodo dosti spremenili, in če so nekako molče v razpravi nalozbe za vodne gradnje, vsi računajo s tem, da za časa trajanja teh del ne bo prišlo ne do katastrof ne do prehitrega tehničnega razvoja strojev, ki bi proizvodnjo električne energije občutno penečili. Izkušnja je pokazala, da se niti eno, niti drugo ne more z gotovostjo za del časa predvi-

Strumento elettrico da misurare le lontananze e grossezze — Električno merilo, ki meri daljine in debeline

Kako je Vrabčevega Jakca zgrabilo za nos

Vrabčev Jaka je enkrat v tednu nosil iz trga v bližnjo vas razne potrebščine za vsakogar, kdor je v vasi kaj potreboval. Nekoč mu je vaški gostilničar naročil, naj mu prinese od trgovca v trgu nekoliko litrov žganja. Trški trgovec je bil dobra duša, zato je dal Jakcu nekoliko kozarčkov žganja za nameček.

Jaka, precej korajžen, je zadel svoj koš na rame in jo brisal urnih krač proti domu. Pot je držala skozi zarasel bukov gozd, kjer je bilo obilo polhov, katere so ljudje pridno lovili v pasti, tako imenovane samostrelje.

Ko je prišel Jaka do neke buke, kjer je bil nastavljen samostrel, je menil, da je bil križ. Zelo se je začudil, da ga ni nikoli prej opazil. Ker je imel pod kapo precej kozarčkov žganja in je bil zaradi tega bolj mehkega srca, je postavil koš na tla, pokleknil, se pobožno odkril in prosil Boga odpuščanja, da je poprej tolikokrat šel mimo, ne da bi ga bil opazil. Postal

deti. Zavedati se je treba, da se pri dosledni elektrifikaciji zalagajo skoraj vse vrste industrije z električno energijo ne samo za razsvetljavo in pogon, ampak tudi za ogrev. Velike električne centrale pa, kakor smo videli, niso varne pred krizami. Zato si skušajo pomagati z vzajemnim sodelovanjem celo na mednarodni osnovi, tako da se velike družbe, ki razpolgajo z močnimi električnimi centralami, pretvarjajo v neke vrste mednarodni kliring električne energije.

Mimo vsega tega nastajajo še druga velika vprašanja, ki presegajo okvir skrbi električnih central. Opazili so, da pri popolni specializaciji, posebno se zaradi izpolnjevanja električnih proizvodov upada delavčeva sposobnost in na ta način raste nerazpoloženje za telesno delo. To pa ima za posledico dalekosežne telesne, družabne in duševne spremembe.

Elektrika je izpremenila življenje tudi v gospodinjstvu. Mnogo del danes namesto žene opravlja električni motor ali električni grelec. Gospodinjstvo postaja izredno preprosto in otrok v modernem stanovanju ne more najti niti kočka lesa za igračo. Če je v hiši še gospodinjska pomočnica, potem ima žena v razmerju z možem preveč prostega časa. To seveda niso dejstva, ki jih je ustvarila izključno elektrifikacija, pač pa je to ena od komponent, ki so k temu dovedle.

Ti pojavi niso neizbežna posledica elektrike in tehničnega napredka, toda neobhodno potrebno je, da tehnik nanje misli, da jih proučuje in da jih s časom odvrati. Elektrotehniki, ki morda od vseh najbolj prihajajo v stik z najrazličnejšimi ljudskimi potrebami in željami, bodo v novi mirnovi dobi gotovo našli pravilno rešitev, da bo njihovo mednarodno sodelovanje imelo uspeh tudi pri reševanju teh vprašanj, ki v elektrotehniku dobivajo tako jasne oblike. Prav zaradi teh vprašanj in ne zaradi njene čisto tehnične strani postaja elektrika vse važnejša ne samo za posamezna narodna gospodarstva, ampak tudi za splošno moderno kulturo.

lahko spimo tudi sredi belega dne. Znano je, da je ruski car Nikolaj II. spal samo v razsvetljeni sobi. A tak spanec ni osvetojujoč. Zbujanje iz spanja ima največkrat zunanji vzrok in če se ta ponavlja, postane navada. Ljudje, ki žive kavarniško in klubsko življenje, so navajeni leči šele po polnoči. Prav tak primer je s tistimi, ki so pomoči zaposleni, tako: zvezdogledi, novinarji, gostilničarji itd. Fantje in moške, ki so bili v vojni, vedo, da se lahko spi tudi pri najbolj neugodnih pogojih. Kadar je človek utrujen, zaspi v vsakem položaju. Najpogostejši tak primer spanja vidimo po gostilnah, kjer zapozneli zaspe kar za mizo. Često je zaradi velike utrujenosti za spal jezdca na konju ali pešec med potjo.

Zadnji čut, ki se preda spanju, je tip, ki se nahaja v vrhovih živcev po vsem telesu. Včasih nas budilnik zastoni budi; če pa kdo le rahlo potegne za zglavje, se prebudimo iz najglobljega spanja. Znanstveno je ugotovljeno, da ženske navadno trdnje spe kakor moški, na drugi strani pa tudi laže prenašajo nespečnost. Verjetno je to previdnostna mera narave, ki omogoča ženi, da za časa nege dojenčka ne trpi preveč zaradi nespečnosti.

Ker občutljivost kože preneha šele v trdnem snu, moramo poskrbeti, da svoje spanje zaščitimo pred nezaželenimi vplivi na našo kožo. Ako nam spalna srajca ne pokriva ramen, nas ne varuje pred občutkom hladu, posebno ne, če spimo pri odprtem oknu. Izkušnja je pokazala, da bolečine mišičja na ramenu prestopajo, če pred spanjem oblečemo čez srajco topel sviter. Če koga med spanjem zebe v noge, navadno slabo spi in se večkrat prebudi. Temu je krivo slabo kroženje krvi in moramo zato pred spanjem menjati kopati noge v topli in hladni vodi. To je mnogo boljše kakor uporaba različnih sredstev, ki jih polagajo naše gospodinjice v posteljo za gretje nog. Tudi blazine lahko neugodno vplivajo na spanje, če se izkivirajo in nagubajo. Posledica je, da je izkivirjeno tudi naše telo, kar v veliki meri moti spanec.

Postelja naj ne bo pretopla ne prehladna in tudi toplota v sobi mora biti primerna: 12 do 15 stopinj C. Naravno je, da poleti tega ne moremo regulirati. Evropsko so zato posebno v tropskih predelih največja nevarnost vroče noči, ker se ne more v spanju dovolj odpočiti. Prav tako tudi hud mraz na visokih planinah turistom preprečuje prepotrebno spanje. Najboljša postelja so blazine, v katerih je zima, rjuhe pa naj bi bile lanene.

Ko se v spanju umirijo naša čutila, de-lujejo se podzavest, srce in želodec. Oblast nad nami prevzame podzavest in nas vodi v popolnoma drugo življenje, polno možnosti in nemogoči položajev. Srce udarja nekoliko šibkeje, puls je počasnejši in želodec počiva. Če je prazen, se v teku ene ure 3 do 4 krat stisne, kar ima za posledico, da se včasih zbudimo. Zato je bolje, da ne gremo spat s praznim želodcem, toda tudi napolnjen ne sme biti. Mleko, prepečenec, kaša in riž na mleku so najboljše hrana pred spanjem. Poizkusiti na čičaški univerzi so dokazali, da alkohol spanec pred polnočjo spešuje, po polnoči ga pa ovira. Zanimivo je, da preobilna hrana povzroča sanje, pa tudi če človek premla je, se mu rado sanja.

Največji sovražnik spanca so živčna razburjenja v vsakdanjem življenju. Vtisi, ki smo jih doživljali čez dan, so premočni, tako da se živčevje ne more popolnoma umiriti in zato človek ne more pozabiti neprijetnosti in težav pravkar minulega dne. Kakor napetost mišičja preprečuje spanje, tako njegova sproščenost mnogo pripomore k spancu.

Če hočemo dobro zaspati, moramo pozabiti na vse, kar nas je čez dan vznemirjalo. Kakor zvečer slekemo obleko in jo pustimo na stolu, tako približno bi morali odložiti v pozabo vse dogodke preteklega dne. Z drugo besedo: ne smemo misliti. Slabo spanje, lahko rečemo, je cena, ki jo razumnik plača za višjo stopnjo svojega dela. Zato se je treba navaditi, da čez noč ustavimo možganski stroj. Nekaj minut globokega dihanja pred odprtim oknom ali kratka topla kopel so pripomočki, s katerimi umirimo telo in se otresemu ostankov vsakdanjega razburjenja. Uporaba raznovrstnih uspavalnih sredstev ni priporočljiva. Duševno samoočistilo in popolno umirjenje sta najboljša zdravilo pred spanjem.

IGLA

Neki bogatin iz Amerike je slavil svojo osemdesetletnico. Med mnogimi, ki so mu čestitali, so bili tudi številni časniki. V prvi vrsti jim je povedal tole:

»Ko sem imel deset let, sem nekoč šel zalotenc po ulici. Moji starši so bili zelo siromašni, zato sem bil večkrat lačen kakor sit. In ko hodim tako po ulici, zagledam na tleh čisto navadno iglo. Pobral sem jo in si jo zataknil v suknjč. Tedaj je šel slučajno mimo neki bogat tovarnar, ki je to videl. Zelo všeč mu je bilo, da sem bil tako varčen. Zato me je vzel v svoje podjetje. Počasi sem postal iz uradnika ravnatelj njegovih podjetij, potem njegov zet in nazadnje lastnik tovarna.«

»Pa ste to iglo res pobrali zaradi varčnosti?« ga je vprašal neki častnikar.

Bogatin se je zasmejal: »Tega me doslej še nihče ni vprašal, toda vam bom povedal resnico. Tisti dan me je v šoli neki tovarš namlatil, pa sem premišljal, kako bi se mu maščeval. Iglo sem pobral samo zaradi tega, da bi mu jo zataknil v klop in da bi on sedel nanjo.«

NI NEVARNO

Občinski zdravnik je bil strasten lovec. Kadarkoli ga je kdo povabil na lov, se je rad odzval. Za svojo zdravniško stroko pa ni kazal veliko zanimanja. Nekega dne so ga najprej poklicali k neke mu bolniku, ki je bil nujno daleč. Slabe volje je zdravnik zlezel na voz, tedaj pa se je spomnil, da se bo peljal skozi gozd. Zlezel je nazaj z voza in se vrnil v svojo sobo.

»Poslušaj, Tone,« je dejal svojemu slugi, »ali ne bi bilo dobro, če bi vzel še puško s seboj?«

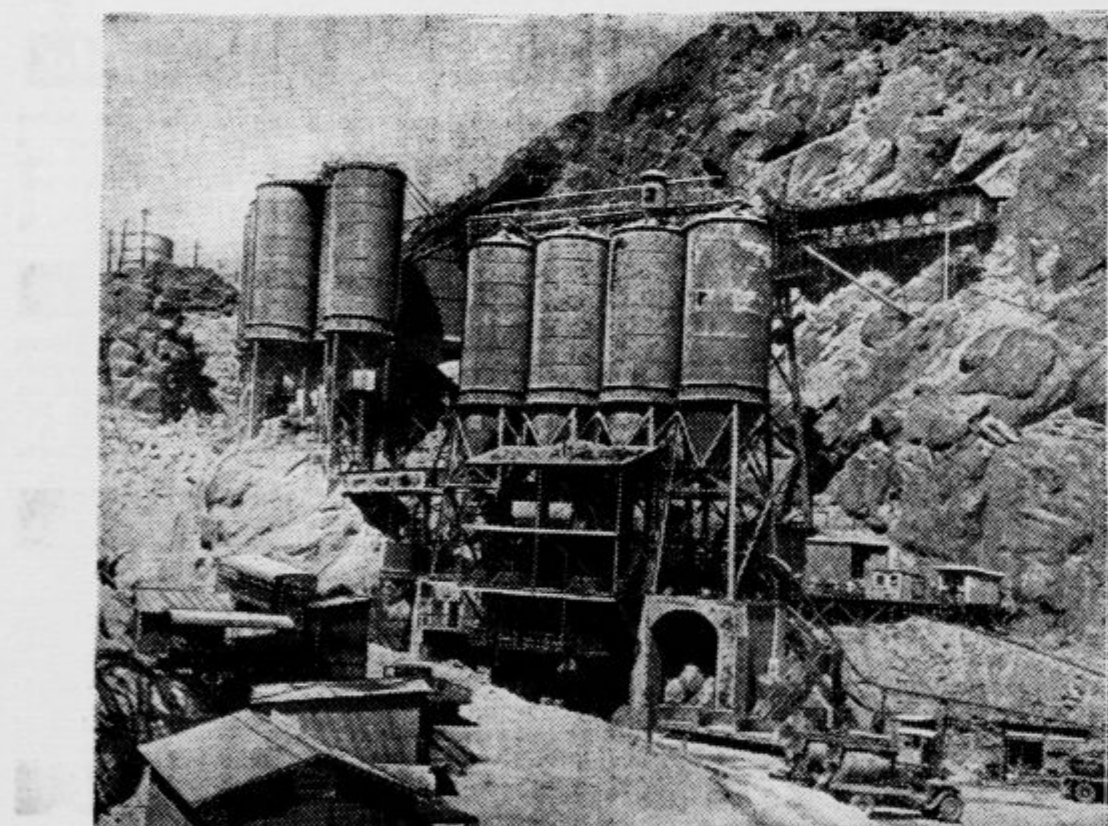
»Ne bo potrebno, gospod,« se je odrezal sluga. »Preden boste vi prišli k bolniku, bo že davno mrtev.«

NEKAJ NOVEGA

»Moj sin mi piše vsak teden.«
»Jaz pa pošiljam svojemu toliko denarja, da zdrži ves mesec.«

L'apparato per la produzione della gigantesca tensione elettrica — Aparatura, ki jo uporabljajo v laboratorijih za proizvodnjo velikanskih električnih napetosti

risti posameznika interesom celote, toda tako, da koristi posameznika niso oškodovane. Posledica elektrike so velike zbirke popolnoma novih dogovorov in sporazumov o dobavi, o potrošnji in pomoči. Ti dogovori imajo večkrat mednarodni značaj, ker elektrika veže in združuje človeštvo v širše zajednice, sposobne za večjo proizvodno silo. Razen tega je elektrika ustvarila nove gospodarske nazore javnih teles in vodilnih gospodarstvenikov, ker je najboljše pokazala razliko med stalnimi in izpremenljivimi stroški proizvodnje. Elektrika sili podjetnike, da so izredno solidni in vestni, ker za daljši čas naložen kapital ne more privedi do konjunkturalnih špekulacij.

Officina elettrica sul fiume Colorado con enorme stabilimento per il mescolamento del cemento — Znamenita elektrarna ob reki Colorado, ki služi ogromni napravi za mešanje cementa

Karel Breza

Odločitev

To je bila prva domača nevihta med Pavlo in Karlom. Nastala je bolj iz nervoznosti, kakor iz česa drugega. Hudo je bilo to da je bilo predmet te male nevihte isto bridko vprašanje, ki je ležalo na njih prav tako kakor na toliko drugih zakoncih, ki so zaposleni v javnih službah. V dnevnikih je bilo skoraj vsak dan čitati, da omožene ne spadajo v urade, zakaj kolikoli mladih moških bi lahko dobilo državno službo, ako bi ne bilo tam poročenih žen.

Pavla je bila od vsega tega že vsa nervozna, čutila je vse to kot ost, naperjeno njej. To jo je tem bolj zabolelo, ker je Karel večer pred njo razvil sliko prave domačije, v kateri je žena vedno doma in ji ni treba hoditi v službo. Pavla je še nedavno mislila, da se je Karel že zdavnaj sprizcnil s tem načinom življenja, kakršnega sta si uvedla takoj po poroki, namreč da imata oba službo in poklic — on kot geometer v državni službi, ona pa kot učiteljica. In zdaj je nenadno spoznala, da je zedela na nekaj trdega: Karlovo hrepenenje po resnični domačiji, kakor so bile nekoč v »lepih sta-

rih časih,« je bilo močnejše, kakor je mislila.

Prav tale mali spor med njima večeraj je nanjo odločilno vplival. Mora se odločiti! Danes se v šoli ni dala zadržati po nobenem postranskem delu, ki ga je v šoli vedno dovolj. Odsila je hitro domov in vso pot premišljevala, kako bo Karlu povedala svoj sklep. Nekaj časa je opazovala, da jo dva ali trije ljudje, ki so stali z njo na ploščadi tramvaja, radovedno pogledujejo. Šele zdaj se je zavedla, da misli na glas in zardela je: kaj če so ti ljudje razumeli iz njenih na pol glasnih besed, o čem prav za prav premišljuje?

Bila je že celo uro doma, ko je prišel Karel.

»Rada bi ti nekaj povedala,« je z velikim trudom iztisnila iz sebe začetek svojega naučenega govora.

»Kaj bi rada?« jo je vprašal Karel, kakor da tiste nevihte večeraj sploh ni bilo.

»Veš, premišljevala sem o tem — razumeš, o čem — in sem se odločila. Bila sem res v dvomih, za kaj naj se odločim — ali za svoj šolski poklic in neodvisnost ali pa za tebe in za domačijo z vsem tistim, kar spada k njej. Težka je bila odločitev. Saj veš, da sem si dala več ko mesec dni

roka za premislek. Toda po večeršnjem dnevu vidim, da se moram odločiti za šolo!«

»Je to res tvoj trdni sklep?« je vprašal Karel s svojim kakor zmeraj mirnim glasom.

»Ne poskušaj me pregovoriti! Midva sva vsak iz drugega sveta. Moj ideal je, da bi skrbela sama za sebe, in bi bila neodvisna in se znala sama preživljati. Tvoj ideal pa je žena, ki si ne zna zaslužiti niti za kosček kruha, ki nič ne bere in se zanima samo za kuhanje. Umivanje posode in drgnjenje tal. V tem bi se midva ne mogla nikoli sporazumeti! Tudi če bi pustila šolo in ostala pri tebi, bi bila nesrečna — menda to razumeš...«

»Mislim, da vidiš ta razpor v svoji razdraženosti osterjeji in nepomirljivejši, kakor je v resnici. Ampak to na tvojem sklepu ničesar ne izpremeni. Objubil si svoj čas, da ti dam popolno prostost, kako se boš odločila. Dal sem ti jo in ostane pri svoji besedi. Čeprav ni to zame lahko. Bil sem le radoveden, kdo bo dobil pri tebi igro — jaz ali pa tvoj modni ideal žene. Pa naj bo — ti si se odločila!«

»In zdaj gre res samo še za to, kako

na svoj sklep izvedem,« je krenila Pavla proč od pogovora, ki ji je bil neljub in ki se ga je bala predvsem zato, da bi je ne omajal v njeni odločitvi.

Za oba je bil ta trenutek mučen, ko sta se pogajala o podrobnostih ločitve, in teh deset minut ali morda še manj se jima je zdelo kakor več ur. Ob sta čutila neko grenkobo v ustih, ko sta slednjic vstala in si podala roko tako formalno in hladno, kakor da ju je kdo pravkar predstavil v kavarni.

Sklenjeno — storjeno! Pavla se bo preselila k svojim staršem, Karel pa bo ostal v sedanjem stanovanju. V teku enega meseca bosta poskusila opraviti vse formalnosti za ločitev. Potem pojde Karel spet stanovat h kakšni gospodinjici, ki oddaja sobe, kakor je stanoval prej, Pavla pa si bo našla kakor neomeženo tovarišico, ki bi hotela pri njej stancovati, da bosta zmogli najemnino.

Tak se je podiral zakon, ki je bil komaj leto star. Kako naj imenujemo tisto skalo, ob kateri se je razbijal zakon? Ali so to težki časi ali propadajoča pravnost? Morda nezmožnost ljudi, da bi žrtvovali kosček svoje udebnosti, ali pa je to usoden slučaj?